

Affiche voor Japan Museum van de Speelkaart

Japan is als het over speelkaarten gaat in meerdere opzichten een buitenbeentje. Het land kan bogen op drie verschillende tradities. Enerzijds introduceerden Portugezen hun kaartspellen in de loop van de 16de eeuw en tot op vandaag spelen Japanners met kaarten afgeleid van deze voorgangers. In de Japanse benaming voor speelkaarten ("karuta") is nog duidelijk de Europese origine te horen ("carta"). De kaarten werden vooral voor gokspelletjes gebruikt.

Anderzijds had Japan al een eigen traditie van spelen waarbij je bij elkaar horende afbeeldingen bij elkaar past en sets vormt, gelijkaardig aan ons kwartetspel ("awase" of combineren). Deze eigen Japanse speltraditie ontstond onafhankelijk van de rest tijdens de Heian-periode (794-1185). Voor deze spelen werden fraai beschilderde schelpen gebruikt. Na de introductie van Europese speelkaarten verdween het beschilderen van schelpen ten voordele van het eenvoudigere (en goedkopere) drukken op karton.

Japan heeft zich lang letterlijk afgesloten van buitenlandse invloeden, waardoor ook de import van kaarten verboden was. Deze isolatie wordt vanaf 1868 opgegeven en sedert het einde van de 19de eeuw importeert het land opnieuw Europese kaarten. Vanaf 1885 verdwijnen immers een reeks wettelijke maatregelen die kansspelen en invoer van speelkaarten beperken. Japan maakt kennis met het zogenaamde Engelse of internationale beeld. Resultaat: in het land worden drie typen kaarten, met elk een eigen geschiedenis, door elkaar gebruikt.

Protectionisme, invoerrechten en de tradities van een gesloten cultuur belemmeren de invoer van kaartspellen echter tot ver in de 20ste eeuw. Turnhout, toch een wereldspeler, geraakt maar zeer uitzonderlijk op de Japanse markt. Mesmaekers drukt omstreeks 1898 kaarten en een promotionele affiche voor de importeur Simon Evers, gevestigd in de havenstad Kobe. Op de affiche strooit een geüniformeerde man 'hangend aan een luchtballon' kaarten uit over de wereld. Het beeld loopt als het ware vooruit op de bekende Turnhoutse joker met een nar die de wereldbol van kaarten voorziet, overigens ook een ontwerp van Mesmaekers. De vlaggen van België en Japan illustreren de samenwerking tussen beide landen.

Mesmaekers drukt kaarten voor het spel "hana fuda", een traditioneel Japans spel van twaalf reeksen van vier kaarten en gewijd aan de maanden van het jaar en een bijhorende bloem. Maar op de affiche staan onvervalste Europese kaarten, het zogenaamde Engelse beeld, tweehoofdig en met een versierde schoppenaas. Deze zijn op dat moment nog een nieuwigheid in Japan, zodat de affiche een nieuw stadium in de geschiedenis van de Japanse speelkaart markeert.

Tekst: Filip Cremers

Turnhoutse Route voor Archief en Musea

object :

Proefdruk van een affiche in chromolithografie op bordpapier (speelkaartenkarton)
455 x 328 mm
Druk: Mesmaekers Frères, Turnhout, ca. 1898
In opdracht van Simon Evers & C°, Kobe (Japan)
Tekst tweetalig, in het Japans: "Speelkaarten met de beeltenis van twee staande mensen / Exclusief invoerder voor Japan / 101, Kobe City, Japan / Simon Evers & C° / Exclusieve distributeur" (vertaling: DICE)

inventaris :

Nationaal Museum van de Speelkaart - TRAM 41
Druivenstraat 18, B - 2300 Turnhout

bibliografie :

Agnès Barbier (e.a.), *Les cartes à jouer au Pays du Soleil levant*,
Musée français de la Carte à jouer, Issy-les-Moulineaux 2008

Het object van de maand is een initiatief van TRAM 41. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (www.tram41.be, doorklikken naar Object van de Maand)

Contact: TRAM 41 - Stadhuis , Grote Markt 1, B - 2300 Turnhout
Tel: + 32 14 44 33 98 • tram41@turnhout.be • www.tram41.be

v.u.: Francis Stijnen, Tielendijk 53, 2300 Turnhout, +32 14 44 33 11

